

PO ZAPUŠČENIH DOLINAH IN VASEH BENEŠKE SLOVENIJE

Samo pet kilometrov do srednjega veka

„Že dve sto let živimo tukaj, na naših tleh, pa še do danes nimamo vode, da bi si z njo lahko vsaj umili obraz,, so potožili v Šteli nad Čento. Kdo je odgovoren za tako zapuščenost? Občinska uprava prav gotovo ni brez vsake krivde, ker pušča preveč v nemar prav vasice, ki leže visoko v bregu

Tarčent je prelepo mesto, ki leži ob vznožju gričevnate Beneške Slovenije. Ko se podaš skozi mesto, se ti zdi, da si prišel v lep, obdelan in negovan vrt. Še posebej ob času, ko je pomlad.

Toda kreniti je treba iz tega prelepega raja samo nekaj kilometrov navkreber, proti Malamižeriji in Šteli, pa dobi človek v nekaj minutah popolnoma drugačen vtis. Kot da ne živi v isti deželi, v isti pokrajini. Res je, da se spremení videz pokrajine, iz krotke ravnine se nenadoma najdeš med visokimi griči, toda še bolj res je, da je ta pokrajina obupno opustela, zazdi se ti kot resnična puščava, skoraj brez ljudi in življenja. Skratka, nov, čisto drugačen svet in nov, čisto drugačen čas: iz atomskega in vesoljskega stoletja nenadoma pravi srednji vek.

Cesta se iz Tarčenta vzpenja tako strmo proti Malamižeriji, da smo morali na nekaterih mestih avtomobil prestaviti v prvo hitrost. In cesta je ozka, z ostrimi, neštevilnimi ovinki, na katerih moraš z volanom ravnati naravnost mojsrsko.

Čim više smo, tem bolj nam je pri srcu hudo: ko gledamo namreč gola, neobdelana pobočja, na katerih je nekoč radostno rasla vinska trta v veselje kmetu in ljudem, ki so jo obdelovali, jasno vemo, da so ljudje odšli odtod, ne začasno, temveč za vedno. Nekdanje terase, nekoč skrbno obdelane, zdaj pa preraste s travo in plevelom, so se nam zdele kot brazgotine v našem srcu.

Potem pa smo prišli v vasico Malamižerijo. Zabita okna, razpadajoče hiše, le tu pa tam slutnja, da živi še kak človek, vse to nam je spet v resničnosti pričaralo tisto bolečo podobo naših zapuščenih in osamelih vasi, ki so, žal, postale tako žalosten simbol našega življa. In že smo skozi vas, pred nami pa je spet tista cesta, ki se kar naprej strmo, ozko in ovinkasto dviga venomer više in više. Globoko spodaj pod nami je ostal Ter, le njegovo razlito, svetlikajočo sinjino je stuliti v daljavi in ravnini, pred nami pa so puste, razrite rebri in golčave, ki jih je hudo načela erozija. Že smo mimo pobočja, vsega ožganega in popaljenega, tu je moral pred kratkim divjati gozdni požar, ki je uničil še tisto malo rasti in zelenja, ki je preostalo na teh strmih, golih, žalostnih rebrih.

Tik pred vrhom smo zagledali mogočno cerkev, ki jo je bilo dobro videti že iz ravnine. Še nekaj ostrih ovinkov in strmih vzponov in prispeli smo na vrh in na svoj cilj, v vas Štelo.

Vas Štela leži natanko šest sto dvajset metrov visoko in hiše so razmetane po obronkih kot kamenje na gmajni. Tudi Štela je bila videti zapuščena in brez ljudi. Nam pa se je zahotelo živega človeka; zahotelo se nam je pogovorja in tudi odgovora na vprašanje, čemu tudi tukaj, v najbolj zahodni vasi Beneške Slovenije, takšna puščava in zapuščenost. Skromen, na navadno desko na-

pisan napis nas je opozoril, da imamo od cerkve še dobro polovico kilometra do gostilne. In kjer je gostilna, so zagotovo tudi ljudje. Nismo se zmotili.

Prijazni, petdesetletni gostilničar Evgen Kruder nas je sprejel pristržno in ljubezljivo, obžaloval pa je v isti sapi, da ne zna slovensko, vendar pa da naš jezik dobro razume. Tudi njegova žena Klelija, ki se je kasneje pridružila našemu razgovoru, je dodala, da je na vasi še nekaj starih ljudi, ki še znajo slovensko, toda sedanjí in še mlajši rod pa beneškoslovenskega narečja žal ne znata več. Njuna žalost zaradi neznanja domačega narečja je bila tako iskrena in prepričljiva, da smo jima morali verjeti, tolažila pri vsem tem pa nas je le misel, da kljub neznanju rodnega jezika ljudje tod niso zatajili vsaj svojega rodu in slovenskega porekla.

Ob kozarcu trpkega, malce kislega, a domačega vina je za mizo v gostilni potem stekel pogovor o stvareh in rečeh, ki tarejo vas in njene ljudi.

„Že dve sto let živimo tukaj, na teh tleh, pa še do danes nimamo vode, da bi si z njo lahko vsaj umili obraz,, je začela odločno govoriti Klelija. „Kaj pomeni voda, ni treba posebej razlagati, za pitje je sploh ne moremo upo-

rabljati in smo namesto nje prisiljeni piti mineralno vodo ali vino. Poglejte, če bi imeli urejen vodovod, bi lahko oddala turistom v najem svojo hišo, tako pa ni bilo iz tega nič, ker preprosto ni vode v hiši. Ali hočete videti, kje in na kakšnem mestu imamo vodo?“

Pritrdili smo in šli za njo. Popeljala nas je po cesti nazaj proti cerkvi, na nekem ovinku obstala in krenila po strmi, blatni poti navzdol, pod cesto. Krenili smo za njo in kmalu naleteli na luknjo, ki naj bi bila studenec. S preprostimi kamni obložena kotanja, v katero je izpod stropa počasi kapala voda, nas je nehote spomnila na srednji vek, ko niso imeli niti pojma o higienskih in podobnih zahtevah glede pitne vode. Ko smo stali pred tem, primitivno zajezenim studencem, zares nismo mogli verjeti, da smo se samo pet kilometrov oddaljili od civilizacije in zašli v resničen srednji vek.

Če so lahko pred štirimi leti vsaj za silo uredili cesto do Štele tako, da je vsaj prevozna, bogve, kdaj jo bodo asfaltirali, pa nikakor nismo mogli razumeti, da ni nikjer denarja za vodovod, tako potreben slehernemu življenju. Kajti voda iz luknje v Šteli še za živino ni dobra, kaj šele za ljudi.

Pogled na ŠTELO z zaselkom BORJANCI, ki je oddaljena le pet kilometrov od Čente, kjer je sedež občine. V Štelo vodi zelo strma in ozka pot in še ta je skrajno zapuščena

GOSPODARSKI PROBLEMI FURLANIJE

ALI SO NAŠE VASI RES OBDOJENE NA SMRT?

Samo 3500 novih delovnih mest letno v Furlaniji in nobenega novega mesta v Beneški Sloveniji nikakor ne bo rešilo gospodarske problematike naše pokrajine

Če je bila ekonomska emigracija celo vrsto let doslej nekakšen ventil za lajšanje težavnega ekonomskega stanja v Furlaniji, potem je danes ta problem popolnoma drugačen: z ekonomsko emigracijo namreč izgubljam tiste najdragocenejše človeške moči, ki bi jih zdaj potrebovali doma.

To je namreč pojav, tipičen za področja, ki so se šele začela razvijati, niso pa dosegla zadovoljivega in visokega življenjskega standarda.

Če veljajo zgoraj navedene ugotovitve za Furlanijo, potem veljajo prav posebej še za Beneško Slovenijo. V zadnjih letih naglega gospodarskega razvoja v pokrajini je industrija ustvarila približno vsako leto 2000 novih delovnih mest, medtem ko so ostale dopolnilne dejavnosti nudile še nadaljnjih 1500 delovnih mest. Seveda pa ti podat-

ki v nobenem primeru ne veljajo za področja, ki jih naseljujejo prebivalci slovenskega jezika.

Vendar pa pomeni vsako leto 3500 novih delovnih mest malo v primerjavi, če vemo, da išče v Furlaniji vsako leto (vsaj tako pravijo podatki, ki so jih objavile pristojne oblasti) 8500 ljudi svojo prvo zaposlitev. Če odštejemo zaposlene v kmetijstvu, je številka tistih, ki iščejo delo v zadnjih letih, še višja in znaša kar 12.000 ljudi.

Z drugimi besedami, za kakih osem tisoč ljudi, in to vsako leto, preprosto v Furlaniji ni delovnih mest ter so zato prisiljeni iskati zaposlitve izven svoje pokrajine ali pa v inozemstvu.

Če torej ugotavljamo, da so Furlani resno ekonomsko ogroženi, kaj potem lahko zapišemo in rečemo o področjih, ki jih naseljujejo naši ljudje? Rečemo samo lahko to, da na teh področjih letno ne odpro nobenega novega delovnega mesta iz razloga, ker ne gradijo tam ne tovarn, ne manjših podjetij, niti kakršnihkoli objektov infrastrukture.

Z drugimi besedami, slovenske vasi in zaselki, ki jih je skoraj dvesto, so obsojeni na ekonomsko smrt, s tem pa na prisilno izseljevanje naših ljudi v tujino in drugam po državi za kosčkom kruha.

Takoj po vojni je živelo v teh vaseh in zaselkih skoraj 50 tisoč slovensko govorečih ljudi, zdaj pa jih živi tam komaj slaba polovica. Tako imamo primere, da so nekatere vasi že skoraj izumrle. Vzemimo, na primer, vas Vizont, ki je štela takoj po vojni 500 prebivalcev, zdaj pa biva v njej nekaj več kot sto ljudi. To so v glavnem stari ljudje, katerih otroci in njihovi potomci so odšli v svet in se ne bodo nikdar več vrnili, če jim ne bodo dane možnosti življenja na rodnih tleh.

ČENTA: privlačno mesto, ki leži na desni strani Tera prav ob vznožju hriba, kjer leži Štela. Čenta ima za terske Slovence isto važnost, kakor Čedad za nadiške. Imenujejo jo tudi »biser Furlanije«, ker ima izredno lepo lego

600 italijanskih učencev v Jugoslaviji obiskuje šole v materinem jeziku

Kot predvidevajo jugoslovanski zakoni, so tudi v pravkar minulemu letu na jugoslovanskem narodnostno mešanem območju občin Koper, Izola in Piran delovale vse šole z italijanskim učnim jezikom. Zanimivo je, da je število učencev v teh šolah spet naraslo, predvsem v gimnazijah, kjer so k porastu števila učencev bistveno prispevali učenci z memorandumskega področja SR Hrvatske.

Na ozemlju Slovenije je v lanskem letu delovalo pet popolnih in štiri nepopolne osnovne šole, gimnazija v Kopru, gimnazija v Piranu,

ekonomska srednja šola v Izoli, poklicna šola za kovinarsko stroko v Izoli in poklicna šola za oblačilno stroko, prav tako v Izoli.

Vsega skupaj je v lanskem šolskem letu hodilo v šole z italijanskim poukom 593 učencev.

Če pogledamo omenjeno statistiko v posameznih šolah, je bilo seveda največ učencev v osnovnih šolah, in sicer 449. Italijansko gimnazijo v Kopru je obiskovalo 20 dijakov, piransko 15, medtem ko je imela ekonomska srednja šola v Izoli 34 dijakov.

Poseben problem so predstavlja-

li učenci italijanske narodnosti iz SR Hrvatske. Po sporazumu med občinama Izola in hrvatskimi občinami Buje, Umag in Novigrad, se vozi v italijanske šole na slovenskem ozemlju 56 učencev. Bilo pa je predvideno, da ustanove na memorandumskega področja SR Hrvatske kako srednjo šolo ter tako spremene mrežo italijanskih srednjih šol, ki ni smotno razporejena, saj sta na razmeroma majhnem, narodnostno mešanem ozemlju SR Slovenije, kjer živijo prebivalci italijanske

(Nadaljevanje na 3. strani)

ZA RAZVOJ TURIZMA V NAŠIH KRAJIH

Sestanek županov v Sv. Lenartu

Sestanku je predsedoval podpredsednik deželnega odbora Enzo Moro - Nujno potrebna je gradnja panoramične ceste preko Trbilja na Staro goro

Pretekli teden so se sestali v Sv. Lenartu župani občin Sv. Lenarta, Grmeka, Dreke in Srednjega skupno s podpredsednikom deželnega odbora in odbornika za turizem Enzom Morom, da so razpravljali o vprašanih turizmu Nadiške doline in o ukrepih, ki jih je dežela že napovedala za turistično uveljavitev področja na Matajurju.

Največ je bilo govora o turističnih cestah Nadiške doline in sicer o oni, ki pelje preko Trbilja na Staro goro, ki je že znana turistična točka in božja pot. V tej zvezi so župani predložili deželnemu podpredsedniku potrebo, da bi deželna uprava povečala svoje prispevke v te namene in poskrbela, da bi prišlo do čim prejšnje realizacije. Podpredsednik je prisotnim zagotovil vso svojo pomoč in da se bo zanimal, da se zadovoljivo rešijo njihove prošnje.

Kosca bo kmalu dobila obrečni nasip

Pred nedavnim so dali v zakup prva dela za izgradnjo obrečnega

nasipa ob hudourniku Kosca in sicer od kraja kjer se združijo z Aborno in vse do Čemurja. Predvideni stroški za izvedbo tega dela znašajo okoli 50 milijonov lir, ki jih bo v celoti krila dežela in jih bo izvedla pokrajinska ustanova za hribovsko gospodarstvo v Vidmu.

V kratkem bodo dali v zakup tudi ostala dela ob Kosci, ki bodo stala 75 milijonov lir in sicer od Ažle v špeterski občini. Ko bo Kosca dobila obrečni nasip vzdolž

vsega svojega toka, ne bo mogla več prestopati bregov in bo tako prav gotovo preprečena škoda, ki jo zaradi tega trpijo kmetje, ki imajo tam okoli svoja polja in travnike. Kadar Kosca prestopi odnese namerč vse pridelke in rodovitno zemljo, prinese pa prod in kamenje.

Ureditev dveh pomembnih cest

Deželno prisodništvo je sporočilo na občino, da je ministrstvo za javna dela v okviru načrta za pomoč nerazvitim hribovskim krajem sklenilo, da bo financiralo ureditev ceste, ki vodi iz Gorenje Mjerse v Kravar in cesto iz Pačuha preko Obenijega v Zavrh. Za prvo delo se predvideva okoli 25 milijonov lir stroškov, za drugo pa 30.

Ljudje so bili te novice zelo veseli, saj so te ceste zares potrebne asfalta že zaradi prometa, ki narašča iz dneva v dan.

Iz Rezjanske doline

Deželni prispevek za kolovoz Stolbica - Ledina

Deželno prisodništvo za kmetijstvo in gozdarstvo za hribovsko bonifikacijo je sporočilo naši občini, da je bila prošnja, ki jo je svoj čas vložil konzorcij za bonifikacijo gornjega toka Tilmenta in Bele, uslišana in da bodo zato v kratkem pričeli z gradnjo polj-

ske poti, ki bo vezela Stolbico z Ledino. Celotni stroški za to delo bodo znašali 11 milijonov in pol.

Umrl je Arturo Barbarino

Dne 24. julija smo spremili k zadnjemu počitku 53 - letnega učitelja Artura Barbarina iz Sv. Jurija. Rajniki je bil zelo poznan po vsej Rezijanski dolini ne samo zato, ker je bil več kot 20 let učitelj po vaseh naše doline, ampak tudi zato, ker je bil po tej zadnji vojni naš prvi župan in tudi pozneje vedno izvoljen v občinski odbor ali svet. S tega mesta je mogel napraviti marsikaj dobrega svojim občanom in zato ga ne bomo pozabili. Kako je bil priljubljen pri svojih ljudeh je pokazal tudi njegov veličasten pogreb, katerega se je udeležila vsa vas in številni njegovi prijatelji iz Vidma in drugih krajev.

IZPOD KOLOVRATA

Folklorna skupina «POSOČJE» iz Tolmina gostovala v Klodiču

V ponedeljek 22. julija, ob priliki domačega letnega praznika, ko slavijo vaškega patrona sv. Jakoba, je bil Klodič, privlačna vasica, ki leži na koncu Rečanske doline pod Kolovratom, zares v veselem razpoloženju. In kaj bi ne bili ljudje veseli, saj so celo leto komaj čakali, da pride naokoli leto, da bodo zopet slišali veselo slovensko pesem. Že lani ob tej priliki in tudi letos je namreč na povabilo domačinov nastopila znana folklorna skupina «POSOČJE» iz Tolmina, ki je izvajala razne jugoslovanske narodne plesne in pesmi.

Kljub temu, da je vreme kazalo slabo, se je zbralo v Klodiču, prireditev je bila na odprtem, izredno dosti ljudi ne samo iz okolice, ampak so prišli številni tudi iz oddaljenih vasi. Tako se je tudi letos zaključil vaški praznik z odmevom slovenskih zvokov in željo, da bi bili vsi «sv. Jakobu» tako veseli tudi v bodoče.

Umrl je najstarejši mož grmeške občine

Te dni je umrl Anton Zdravlič iz Zverinca, ki je bil najstarejši mož grmeške občine, če že ne vseh nadiških dolin. Dočakal je starost

IZ TERSKE DOLINE

TUDI FOLKLORA ZDRUŽUJE NARODE

Velik uspeh festivala "Evropa src., v Čenti"

Poleg domače folklorne skupine in iz Rezije so nastopile tudi skupine iz Jugoslavije, Bolgarije, Švedske, Nemčije in Amerike
Prisostvovala številne deželne in lokalne oblasti

Zadnja nedelja v juliju je bila za Čento velik dan, ki ne bo šel tako kmalu v pozabo. V Čenti — biseru Furlanije — ki leži tik ob vzhodu v Tersko dolino, se je namreč vršil, letos že četrti, mednarodni folklorni festival «Evropa src».

Poleg domače folklorne skupine «Chino Ermacora», ki jo vodi Vittorio Gritti, so nastopile številne folklorne skupine iz raznih držav, tako «Svoboda» iz Slovenije, «International Folk Dancers» iz univerze Brigham (ZDA), koncert «Niederburg» iz Kostance (Nemčija) in drugi iz Švedske in Bolgarije. Izredno dobro se je izkazala tudi znana rezijanska folklorna skupina, ki si je zadnja leta zopet opomogla.

Mestece je bilo vse dni festivala praznično odeto, zavito v zastave in transparente z dobrodošlicami v vseh jezikih. Ton slovesnosti je

zadala tudi prisotnost številnih deželnih in lokalnih oblasti. Med drugimi so se udeležili festivala: čentski župan z vsemi odborniki in svetovalci, predsednik pokrajinske turistične ustanove Barbi-na, deželni odborniki adv. Comelli, De Antoni in Romano, pokrajinski svetovalec Beorchia, številni profesorji, pisatelji, zastopniki sindikatov iz Trsta in Gorice, številni župani iz okoliških občin ter predstavniki vojaških in šolskih oblasti.

Pred nedavnim je nastopil v Čenti tudi pevski zbor osnovne šole iz Bovca, ki so ga navdušeno sprejeli. Tudi ta praznik je potekel v pobratenju ljudi Terske in Soške doline, kakor sedanjí festival, ki se je tudi vršil v vzdušju mednarodnega bratstva. Tako lahko še enkrat zatrdimo, da je lahko tudi folklor tista vez, ki zbližuje narode.

Iz Kanalske doline

Načrti za razvoj Kanalske doline

Svoj čas je trbiška občinska uprava zadolžila arhitekta Ria in inženirja Torossija, oba iz Vidma, da pripravita načrt za globalni razvoj kompresorija Kanalske doline, ki zajema občino Trbiž in Naborjet-Ovčjo ves. Pred nekaj dnevi ju je povabil v Trbiž župan dr. Di Gallo, da sta obrazložila občinskemu odboru svoja mnenja.

V prvi vrsti, pravita, bo treba potencirati turizem, ki ima vse pogoje, da se še bolj razvije, tako pozimi, kot poleti. Seveda bi bilo za uspeh tega potrebno razširiti cestno mrežo in čimprej zgraditi avtocesto Videm-Trbiž. Občinski odbor je zato sklenil, da bo obvestil deželno prisodništvo za urbanistiko, naj skliče v Trbižu konferenco, katere naj bi se udeležile tudi državne in druge ustanove, da bi se skupaj domenele o rešitvah, ki se tičejo posameznih sektorjev. V kratkem se bodo sestali tudi lokalni izvedenci, ki bodo imeli nalogo, da ocenijo prvi osnutek načrta za turistični razvoj.

Istočasno se bodo sestali tudi z urbanistom arhitektom Barbino, ki ima nalogo, da pripravi občinski regulacijski plan, da se bodo z njim pogovorili, kako vključiti ta plan v splošni regulacijski plan, ki ni lahek, ker so vmes mednarodne implikacije, katerim je podvrženo trbiško področje, ker meji na severu na Avstrijo, na vzhodu pa na Jugoslavijo in zaradi svojih posebnih karakteristik obmejnega prometa.

Zakaj zavlačujejo ureditev ceste od Donje do Kokovega

Deželni svetovalec dr. Di Gallo, župan trbiške občine, je zastavil deželnemu odboru vprašanje, da bi izvedel kdaj namerava ta urediti državno pontebansko cesto in sicer od Donje do prelaza v Kokovem, ki je dolga okoli 40 kilometrov. Dr. Di Gallo pravi, da predvideva zakon št 298 od marca

1958, imenovan tudi «Zakon za Trst» (Legge per Trieste) razširitev in ureditev celotne ceste Videm-Kokovo in vprašuje kateri so bili vzroki, da so po desetih letih zapustili v Donji dela brez vsakega vzroka. Vse to, je dejal deželni svetovalec, škoduje ekonomiji cele dežele, kajti turistični promet, ki prihaja s severa, se usmerja proti San Candidu in Cortini, delno pa tudi preko Koroške v Slovenijo.

Stavka rabeljskih rudarjev

Dne 17. julija so rabeljski rudarji stavkali 24 ur, ker jim še do danes, čeravno prihaja stalno do nesreč, nemalokrat do smrtnih, niso izboljšali varnostnih naprav v rudniku. Stavkali so tudi zato, da bi dosegli namestitev novih oseb v čistilnici, kjer morajo stari delavci opravljati službo na izpraznjenih mestih.

Deželni prisodnik za šolstvo obiskal Trbiž

Na povabilo župana dr. Di Gallo je pred nedavnim obiskal Trbiž deželni prisodnik za šolstvo in kulturne dejavnosti Bruno Giust. Prišel je zato, da se je na lastne oči prepričal kako potrebna je deželna pomoč, da se ohranita srednjeveška stolpa tega zgodovinskega središča. Kot znano, je občinska uprava že lansko leto zaprosila deželne organe za prispevek na stroške 5 milijonov in pol, ki bi bili potrebni za obnovo teh stolpov, a do danes prošnja ni bila uslišana. Deželni prisodnik je sedaj zagotovil, da se bo zanimal, da se bodo našla potrebna sredstva za izvedbo tega potrebnega dela.

Ob tej priliki je župan tudi obrazložil deželnemu prisodniku kako potrebno bi bilo ustanoviti v Trbižu prva dva letnika znanstvenega liceja. Deželni odbor v Vidmu je menda to prošnjo na zadnjem zasedanju odbil.

Iz Nadiške doline

Nov vodovod v Gorenjem Brnasu

Končno imajo nov vodovod tudi v Gorenjem Brnasu. Našli so nov vir dobre pitne vode in ga izkoristili in tako ima sedaj tudi ta vasica zadostno vode. Stroški za to delo znašajo dva milijona in pol lir in jih je v celoti vzdrazilo deželno prisodništvo za kmetijstvo.

Nesrečen padec z biciklom

Precej hudo se je poškodoval pri padcu z biciklom 13-letni Donato Cernoia iz Podbrnasa. Zlomil si je desno roko in dobil še več drugih resnih poškodb po obrazu in telesu. Ozdravil bo v enem mesecu in pol.

Poroka

Poročila se je naša vaščanka učiteljica Ljudmila Sittaro z uradnikom Marjem Cecuttijem iz Čedada. Prijatelji jima želijo mnogo sreče in zadovoljstva v skupnem življenju.

Podbonesec

Ogenj v apnenici

Pred nedavnim je prišlo v apnenici Rajmonda Cuminija do tako hudega požara, da so morali klicati na pomoč gasilce iz Vidma, ki so komaj zadušili plamen po treh urah neprestanega dela. Ogenj je uničil tudi barako poleg apnenice, v kateri je bilo orodje, in tudi lesen mostiček preko tamkajšnje vode. Menijo, da je prišlo do požara zaradi kratkega stika. Po prvi ocenitvi znaša škoda več kot 300 tisoč lir.

Padel je z drevesa in si zlomil roko

Pretekli teden so morali peljati v čedadsko bolnico 9-letnega Klavdija Juretiga iz Dolenjega Mersina, ker je padel z drevesa in si zlomil desno roko. Ozdravil bo v enem mesecu.

Srednje

Dolenji Trbilj zopet brez vode

Dolenji Trbilj, ki leži visoko v bregu in šteje okoli 100 ljudi, je v

Naš prelepi podzemski svet

2

Nova jama

Toda večja, slovitejša od Dovice je Nova jama, katere vhod je urezan v živo skalo. Odkril jo je slučajno leta 1925 domačin Peter Negro, poznan Slovenec in zapi-sovalec narodnih pesmi in pripovek v slovenskem narečju. Negro je namreč opazil naravno odprtino, iz katere je pihal na dan vlažni zračni tok, ki se je zgoščeval v paro. Iz radovednosti se je Negro preril v notranjost odprtine in zlezel v ozek in dolg hodnik, ki se je izgubljal v somraku.

Novica nepričakanega odkritja se je nemudoma raznesla in je bila objavljena v krajevnem časopisju 15. maja 1925. Takoj so navdušeni raziskovalci pripravili prvo raziskovanje pod vodstvom Antona Baldinija, člana Jamskega društva iz Vidma. Odzvali so se tudi drugi raziskovalci, katerih imena so vklesana v plošči, ki je v zidana v vhodni galeriji. Prvo raziskovanje se je vršilo 25. maja 1925. Tudi veliko domačinov je sodelovalo, kakor Peter Negro, Giusto Bobbera, ki je bil najdržnejši in se je spuščal po vrveh v nepoznane prepe; pa še Evgenij Lendaro, ki je vneto pomagal, da raziščejo ves ta podzemski svet. Ponudili so se tudi drugi prostovoljci, ki so zastonj delali, da bi razširili ozke prehode in vdolbli lepe stopnice in tako uredili jama za obisk tujcev. Ponos jih je podžigal, da je njihova vas tako nepričakovano zaslovela.

Prvi raziskovalci Nove jame, ki ima svoj vhod 660 metrov nad morjem, so se spustili po navpični odprtini v 30 metrov globoko jama, katere dno se je delilo v vrsto galerij s spolzkimi in skalnatimi stenami. Mnogo časa, truda in tveganja je bilo treba, preden so preiskali vso jama, ki se razčlenjuje štiri kilometre in pol v daljavo. Nova jama se predstavlja kot prekrizevanje razpok, galerij, dvoran in hodnikov, ki so okrašeni z mlečnobelimi in prosojnimi kapniki strnjene apnenca. Tesno, a vendar zanimivo dvorano so krstili za Kristalno galerijo, katera vodi v Rajsko jama, tako imenovano zaradi raznolikosti svojih tvorb. V tej leskeči se dvorani visi s stropa na desetine kamenitih in kristalnih lestencev; ob strani stojijo krasni svečniki in masivni kapniki, ki se svetlikajo kakor kristal. Vozli stalaktitov tvorijo mračno in skrivnostno Indijsko kriptu. Pot se nadaljuje preko nepričakanega prepe, dvorana sledi dvorani in vrste se tesnimi hodniki drug za drugim, težko prehodni, do glavne dvorane, ki je naslovljena kraljici Margareti in dosega 60 m širine in 30 m dolžine. Njen obok nosi nešteto kristalnih iglic. S stropa visijo tenki in vitki kap-

niki. Zdi se, kakor da jih je neznan roka prilepila v stropno skalo. Tu so pisani stebri, združeni v cele snope in se dvigajo ob stenah in v oglih visoko navzgor. Gozd kapniških stebrov je v tej dvorani gostejši kakor v ostalih. Tukaj opazujemo zanimive pojave: ledene kristale, ki se nikdar ne tope priraščene stalaktite in stalagmite, ki se družijo v stebre, kakor da bi podpirali strop jame; ledene sveče in rastoče kapnike, ki mečejo ob svetlobi tisočero odbleskov.

Lep je podzemski raj naše zemlje v globinah gore Bernadije. Ves ta podzemski kras in razkošni blesk ima svoj izvor v predledeni dobi, ko je bila Muška (Musi) in Brdska dolina pokrita z ogromnim ledenikom. Tedaj je zemlja Bernadske planote, ki je ovirala ledenikovo pomikanje proti jugu, vsrkavala vodo topečega se ledenika in raztapljala apnenčeve plasti. V teh plasteh, po katerih se je pretakala voda, so nastale praznine: jame. Ko je voda pronicala po drobnih razpokah v obokih jam in votlin, je izločala raztopljeni apnenec. Na stropu jam so začele rasti male cevke apnenca. Raztopina apna, ki se je cedila po njihovih zunanjih stenah, je debelila vedno bolj in bolj te cevke in je stvorila stalaktite. Apnena voda, ki je kapljala iz njih na tla, pa je zgradila na tleh stalagmite.

Danes se nemirni raziskovalec plazí med kipečimi stalagmiti in bleščecimi stalaktiti teh jam, polnih skrivnostnega življenja. Med srebrnimi kapniki ta zemlja še govori o svojem beneškoslovenskem ljudstvu. Pravi mu o svojem bisernem raju, o šopkih ledenih sveč, o stebrih, kristalih v prečudovitem osrčju naše lepe domačije.

Ob 25-letnici vstaje Primorske

Nova Gorica sredi priprav za velika slavlja

Dve veliki slavlji bo v prihodnjih mesecih doživela Nova Gorica, mlado mesto, ki praznuje letos dvajseti rojstni dan. Dvajset let, kako malo je to in veliko obenem, Gorica se je medtem razrasla, postala moderno mesto ob svobodni in odprti meji, mesto s širokimi asfaltnimi cestami, mesto cvetočih nasadov in lepih modernih domov. Za letošnja slavlja pa se bo še polepšala. Dobila bo svoje mestno središče pred občinskim poslopjem, moderen trgovski center, pa še to in ono.

Nova Gorica bo letos središče proslav ob 25-letnici vseljidske vstaje na Primorskem. Osrednja proslava bo 15. septembra. Za uvod pa bodo zadnjo nedeljo v avgustu — 25. avgusta motorne dirke z doslej največjo mednarodno udeležbo. Tekmovalci si bodo tu nabirali točke, da bi si pridobili pravico sodelovati na svetovnem prvenstvu. Pričakujejo, da se bo te mednarodne moto dirke udeležilo blizu 150 tekmovalcev. Zanje se zanimajo celo tekmovalci iz Španije in Kanade.

Zadnje tri dni v avgustu bodo športne igre gradincev iz vse države. Sodelovalo bo okrog 1400 udeležencev iz raznih športnih panog. Dne 8. septembra bo strelsko tekmovanje ekip slovenskih mest s sodelovanjem gostov iz Čedad. Od 8. do 12. septembra bo v Novi Gorici zborovanje slovenskih zgodovinarjev, na katerem bodo sodelovali tudi predavatelji iz inoveststva. Goriški mu-

zej v kromberškem gradu bo odprl prenovljen oddelek, kjer so razstavljeni dokumenti in fotografije iz narodnosvobodilne borbe. V avli občinske skupščine pa bodo odprli razstavo zgodovinskih, etnografskih in drugih knjig o Primorski. Na dan pred glavno proslavo 14. septembra bo na stadionu v Novi Gorici atletsko tekmovanje, katerega se bo udeležilo okrog 140 najboljših atletov iz šestih slovenskih mest. Dne 15. septembra pa se bodo zbrali v Novi Gorici na glavnem slavlju v počastitev 25-letnice vseljidske vstaje na Primorskem Primorci iz obeh strani meje na velikem zborovanju.

Drugo veliko slavlje bo v Novi Gorici in v Šempasu v dneh od 18. do 20. oktobra ob stoletnici znanega šempaskega narodnega tabora, ki je bil tretji v Sloveniji in prvi na Primorskem. Takrat pred sto leti se je blizu deset tisoč Primorcev zbralo (18. oktobra 1868) v Otavi pri Ozeljanu.

Ob stoletnici bodo 18. oktobra v Novi Gorici odkrili spomenik narodnemu buditelju dr. Karlu Lavriču. Na slavlju se bodo zbrali in zapeli primorski pevski zbori, goriško gledališče pa bo pripravilo čitalniški večer. Naslednji dan se bodo prireditve nadaljevale in zaključile v Šempasu.

Problemi manjšinskega šolstva v Sloveniji

(s prve strani)

narodnosti, kar dve italijanski gimnaziji.

In prav ta neurejenost mreže povzroča številne težave pri organizaciji pouka ter ovira razvoj materialne osnove tistih italijanskih srednjih šol, ki imajo največ učencev.

Ugotoviti moramo, da so šole z italijanskim učnim jezikom glede na strokovno usposobljenost učiteljev zadovoljivo zasedene. Težave so le v tem, da morajo učitelji zaradi nezadostnega števila ur pri predmetih, za katere so usposobljeni, poučevati v nekaterih primerih več kot polovico učne obveznosti predmete, za katere niso usposobljeni. V 48 oddelkih italijanskih osnovnih šol poučuje 36 razrednih učiteljev in 10 predmetnih učiteljev in profesorjev. V 16 oddelkih italijanskih srednjih šol poučuje skupno 7 strokovnih učiteljev, od tega 2 za telesno vzgojo in 13 profesorjev, 2 učitelja na srednjih šolah pa nimata zaključnega študija, 20 odstotkov vseh ur pa poučujejo honorarni učitelji.

Vsi učitelji šol z italijanskim učnim jezikom so vključeni vsako leto vsaj v eno izmed oblik strokovnega izpopolnjevanja. Seminar italijanske kulture v začetku drugega polletja je obvezen za vse učitelje šol z italijanskim učnim jezikom in za vse učence srednjih šol z italijanskim učnim jezikom. 15 učiteljev se vsako leto udeležijo seminarja italijanskega jezika v Italiji, pedagoška akademija v Pulju pa organizira v poletnih počitnicah v Rovinju seminar o pedagoških problemih za učitelje italijanskih šol. V letu 1967. so se nekateri učitelji udeleževali tudi hospitacij v italijanskih šolah v Trstu, ki jih je organizirala ljudska univerza v Trstu.

Poseben problem tvorijo učbeniki za italijanske šole. Vse italijanske šole v Sloveniji namreč uporabljajo učbenike iz uvoza po jugoslovansko-italijanskem sporazumu o izmenjavi na področju šolstva narodnosti z dne 21. julija 1964., prav tako pa uporabljajo tudi vse šole učbenike, ki jih izdaja založba EDIT na Reki.

Tudi investicijska vlaganja v italijansko šolstvo nekaj let stagnirajo. Predvsem je problem z italijansko gimnazijo v Kopru, kjer je skupaj z italijansko osnovno šolo nastanjena v poslopju, starem več sto let in spomeniško zaščitenem. Tu bodo potrebna sredstva za novo poslopje in zagotovo se bodo ta sredstva tudi našla.

Sredstva za osnovno dejavnost šol z italijanskim učnim jezikom so znašala 1.359.280 novih dinarjev in jih bo treba v prihodnjem šolskem letu povečati že zato, ker se je povečalo število učencev v teh šolah.

Novost na področju manjšinskega šolstva je tudi dejstvo, da je zavod za prosvetno pedagoško službo v Kopru leta 1967. dobil stalnega pedagoškega svetovaleca za ita-

lijanske šole, prav tako pa dela v okviru tega zavoda tudi svetovalec za italijanski jezik iz Italije, ki je prišel v Jugoslavijo na podlagi že omenjenega jugoslovanskega-italijanskega sporazuma o izmenjavi na področju šolstva manjšin. Pri šolskem skrbništvu v Trstu pa dela že četrto leto pedagoški svetovalec republiškega sekretariata za prosveto in kulturo iz Slovenije in skrbi za napredek pouka v slovenskem učnem jeziku in za strokovno izpopolnjevanje učiteljev slovenskih šol na Tržaškem.

Kakor torej vidimo, sosednja Slovenija po svojih močeh skrbi za šolstvo v italijanskem učnem jeziku, prizadeva si ga še izpopolniti in izboljšati, vse to pa v duhu sporazumov in medsebojnega razumevanja. Zato se lahko ob koncu upravičeno vprašamo, ali tudi Italija tako skrbi za šolstvo v slovenskem učnem jeziku, kot ji to nalagajo mednarodne obvečnosti in duh medsebojnega sodelovanja?

Darilo umetnikov treh dežel - Furlanije, Slovenije in Koroške - videmskemu muzeju

Furlanski center «Arti Plastiche», ki je organiziral drugo umetniško razstavo «INTART» in ki je bila odprta cel mesec julij v cerkvi sv. Frančiška v Vidmu, je podaril videmskemu muzeju tri nagrajene umetniške slike, dela treh umetnikov, treh sosednjih dežel: Furlanije-Juljske krajine, Slovenije in Koroške.

Tako je dobil videmski muzej delo Dina Predonzanija iz Furlanije, Božidarja Jakca iz Slovenije in Egona Wuchererja iz Koroške.

Razstava «INTART» v Vidmu je žela izredno velik uspeh, kar dokazuje, da tudi umetnost združuje narode.

Sodelovanje med italijanskimi in jugoslovanskimi novinarji

V Kopru so podpisali protokol o sodelovanju med italijansko federacijo novinarjev in zvezo novinarjev Jugoslavije. Podpisani protokol obvezuje obe organizaciji, da bosta med drugim nudili vsako pomoč novinarjem pri opravljanju njihovih nalog v sosedni državi. Vzpostavili bodo tudi direktno povezavo med posameznimi redakcijami italijanskih in jugoslovanskih listov. Posebej bodo okrepili stike med redakcijami Slovenije in Furlanije — Juljske krajine.

Francesco Musoni

Fra gli Slavi di Montelosca

(3)

Condotto da una guida salimmo sul Vogu, il quale è nient'altro che la vetta più elevata del Lupia, da cui si gode un'altra vista non meno bella che da Erbezzo. E infatti l'occhio domina su tutto il Mia, immenso ammasso di rocce nude, nettamente distinto dalle montagne circostanti, bellissima isola girata intorno intorno dall'attuale letto del Natisone e da quello antico del Pradolino: eritissimo sul fianco meridionale cui gli agenti esogeni hanno ormai spolpato di quasi ogni reliquia di terriccio vegetale. Dietro ad esso la lunga dorsale dello Stol; quasi sempre alla stessa altezza, liscia e morbida di prati verdeggianti; e fra esso il Mia l'occhio intravede in basso la strettissima valle superiore del Natisone, seminata di paesetti frequenti: valle che da Robic conduce via via verso occidente; da Robic, donde un'altra valle penetra in quel di S. Pietro in direzione meridiana; e chi viene dall'Isonzo per Staroselo può scegliere tra esse secondo voglia internarsi in una o in altra parte del Friuli. Furono queste forse le due strade principali per cui si insinuarono in Italia i due più importanti gruppi di Slavi

che or vi si trovano: i due gruppi cioè di Tarcento e di S. Pietro. Venendo tutti su per la valle dell'Isonzo, giunti da qua del valico di Staroselo, gli uni si diressero verso le sorgenti del Natisone, risalendone l'altro corso e sparpagliandosi quindi per le montagne del Torre; gli altri ne seguirono la corrente diffondendosi per le alture del disretto di S. Pietro. E' nientepiù che una ipotesi questa, ma tuttavia essa non può non venire in mente a chi dall'alto osservi l'andamento delle due valli, e il loro mondo di penetrare nelle regioni suddette dopo essere imboccate entrambe dalla strada naturale che viene dall'Isonzo per passo di Staroselo-Robic.

Il ritorno lo facemmo per il versante settentrionale del Lupia, ch'è ripidissimo, non senza molte difficoltà, attraversando cespugli spinosi, camminando lungo l'orlo di spaventosi precipizi, correndo continuo pericolo di scivolare e di andarla a finire malamente. Finalmente eccoci sul fondo della gola del Pradolino: un immenso corridoio, lungo circa quattro chilometri, largo intorno ai venti metri e chiuso tra pareti che s'alzano a picco, a guisa di erti muraglioni, fino oltre i 500 metri. Qualche raro cespuglio nano, qualche ciuffo d'erbe tistiche; qualche uccelletto, sfortunato amante, ritiratosi nella solitudine probabilmente a piangere le sue disgrazie; è il tintinnio dei campanelli di poche pecore e capre, perdute fra i sassi, coi musi allungati a cercar pazientemente il poco verde sparso: del resto nessun indizio di vita ve-

getale o animale, ma un solenne silenzio, che ti opprime l'anima e un aspetto di desolazione e di selvaggia orridezza che ti contristano e ti spaventano. Lungo la forra nessun corso superficiale di acqua, perchè questa, appena caduta, viene assorbita dallo strato permeabile di materiali disgregati, specialmente cretacei, che franando continuamente dalle pareti sul fondo, vi si sono ammassati in più punti in guisa da renderlo irregolare una serie di conche successive. La medesima però, correndo sotterraneamente, ricompare sotto forma di copiosa sorgente nella fontana di Za Nedizo (dietro il Natisone); la Zanadizza della Carta topografica, dirimpetto a Stupizza.

Eppure per questa chiusa, in un tempo assai remoto, certo già prima dell'epoca glaciale, negli ultimi periodi terziari, il Natisone stesso spingeva tutto il volume delle sue acque, quando un bel giorno l'abbandonò per aprirsi una nuova strada attraverso l'erodibile zona eocenica che si stende per Boriana e Creda; strada che dopo un lunghissimo giro vizioso intorno al monte Mia lo riconduce fra le antiche sponde presso Stupizza. Il forte dislivello tra il letto primitivo e l'attuale è dovuto, per circa una ventina di metri, a materiali eolici ed alle frane dianzi ricordate che contribuirono ad innalzare il fondo del Pradolino; mentre per un altro centinaio e mezzo di metri è effetto dell'azione erosiva del fiume stesso che in tanto volgere di secoli ebbe aggio di scavare profondamente il proprio letto.

za naše mlade bralce

Zajec in lev

Daleč, daleč je tista dežela, kjer raste visoka trava in izpod vsakega grma žubori studenček. V tej deželi je velik gozd, ki ga še noben človek ni videl. V tem gozdu pa so živele divje živali. Njihov kralj je bil lev.

Kadar se je levu zljubilo je šel na lov. In vsakokrat so se živali hudo prestrašile in nikoli niso imele miru.

Nekega dne so se zbrale na posvet. Dežale so druga drugi: «Bratje in sestre! Ta lev je pač naš kralj in požre tistega izmed nas, ki si ga najbolj požel. Bolje bi bilo, če bi vladjale, katero izmed nas mu pošljemo za kosilo, potem bi vsaj druge živele brez strahu in skrbi».

Ta nasvet je vsem živalim ugaljal. Napisale so levu pismo in ga prosile, naj milostno odloči.

Levu je bilo to pogodu. Sporočil je živalim, da hoče le vsak dan jesti in da nič nima od tega, če se njegovi podložniki tresejo od strahu.

Poslej so živali vsak dan sproti vladjale, katero bodo poslale kralju, da jo požre. To je trajalo precej dolgo, dokler ni žreb zadel zajca.

Temu pa ni bilo všeč, da bi ga lev pohrustal, zato je začel skuhati k upor.

«Bratje», je rekel «to je neumno», da se prostovoljno damo žreti. Poskusimo leva prevariti in se znebiti njegovega gospostva».

Ko so živali to slišale, so se mu ene smejale, druge pa so menile, da je ponorel, ker se drzne upirati levu.

Zajec pa nobene več ni rekel. A drugi dan, ko bi moral iti k levu, da ga poje, se tudi ni ganil z doma.

Lev je bil zaradi tega strašno jezen in je že hotel razdreti pogodbo. A premislil se je, ker se je bal, da ga bodo drugi kralji obdolžili prenačelnosti.

Bilo je že pozno, ko se je prikazal zajec. Spoštljivo je prekril tace na prsih, voščil vladarju dober dan in mu priželel še veliko let življenja.

Lev ga je vprašal, zakaj je tako pozen. «Tako je bilo, o kralj živali!» mu je odgovoril zajec. «Danes zarana, ko sem s svojim bratom tekel k tebi, da ti utešiva lakoto, naju je srečal neki lev in vprašal, kam greva. Odgovorila sva mu po resnici. Lev naju je vprašal, če je še kdo, ki je močnej-

ši od njega. Dejal nama je, da je ta gozd njegov in gorje tistemu, ki bi se zdržnil dotakniti njegovih podložnikov. Tako je rekel in mojega brata vzel s seboj. Ne upam se ponoviti vseh hudih besed, s katerimi te je žalil».

To je bil ogenj na levovo srce. «Ali mi ga lahko pokažeš?» je vprašal kralj živali.

«Lahko», je odgovoril zajec in

peljal leva h globokemu, globokemu vodnjaku. «Gospod kralj», je dejal, «bliže si ne upam, tako sem se bil to jutro prestrašil, ko naju je srečal lev. Tu notri stanuje. Vzemite me pod pazduho in pogledajte navzdol, takoj ga boste zagledali».

Lev je vzel zajca pod pazduho, položil prenje tace na obzidek in pogledal v vodnjak. Ko je uzrl v vodi svojo podobo, je mislil, da je to njegov tekmelec z zajčkom, ki mu ga je ukradel. Izpustil je zajca, srdit skočil na leva v vodnjaku in - utonil.

Nori hlapec

Planinskemu kmetu se je ponudil nekoč norec za hlapca. Kmet ga je res potreboval, zato ga sprejme. Da bo živino opravljal, bo že dober, si misli.

Nori hlapec se napije vode in leže k živini v jasli.

Tedaj ga kmet nažene v stelnik sekati steljo, nakleščene smrekove veje in vrhe. Kmet mu da sekiro:

«Nasekana stelja bo dobra za gnoj, okleščeni štrclji in poklesti pa za kurjavo!».

Tedaj nori znoši s košom nasekano steljo namesto pod živino v hlev v gnojnico, štrclje in poklesti pa vrže na ogenj za stelnikom.

«Za sekanje stelje si za nič, drva napravljati pa boš že znal!» mu jezno reče kmet. «Tu imaš novo sekiro, pojdi naprej v našo goščo in sekaj, jaz pa že pridem za teboj! Pa na sekiro pazi, je nova!».

Nori odide v goščo! Proti pol dnevu pride za njim kmet; pa najde norega, kako lepo sedi s prekrižanimi nogami na štoru in nepremično zre v sekiro, ki jo je bil zasadi v deblo.

«Se za drvarja si prenor!» mu ostro pove kmet.

Nato podirata, žagata in cepita debela in veje v cepanice in polena ter jih zlagata ob poti. Naslednji dan popoldne pa ga pošlje kmet domov po voz in vole. Tokrat nori srečno opravi naloženo mu delo. Na lestveni voz naložita na dno nasekanih vej, da se ne bi drva med vožnjo razgubila skozi redke kline v lestvi.

Kmet mu veli:

«Pelji drva domov, voz pa ročno obrni!».

Nori hlapec odpelje lestveni voz po klancu na dom. Med vožnjo si povriska in poka z bičem, da bi ga ljudje vendarle videli in občudovali. V gozdu pa ga kmet čaka in čaka. Ko ga le ni od nikoder, odide še sam domov,

začel je lajati kot za stavo. Za njim je pritekla mačka. Mijavkala je in se drla, kot bi jo devali iz kože. Za njo je pritekla še petelin. Dvignil je glavo in zakikirikal, da so ga slišali v tri in še tri hiše.

Tonček je vpil, otroci, sosede in sosede iz treh hiš pa niso slišali Tončka, temveč psa, ki je lajal, mačko, ki je mijavkala in petelina, ki je kikirikal.

Tonček je pogledal skozi okno, a ko zunaj ni videl niti enega soseda, ne sosede in ne otroka, se je razjezil in je utihnil.

In tako ga je mati prvič v miru umila.

ves v skrbah, da se ni volom ali hlapcu kaj zgodilo.

Ko pa pride domov, zagleda na dvorišču norega hlapca in voz, obrnjen s kolesi navzgor proti milemu nebu...

«Kar ročno se mi poberi in zgubi od mojega doma in pojdi v svet iskat svojo pamet!» zavpije kmet in ga nažene s planine.

In res, nori odide po svetu in kogar sreča, vsakogar vpraša, če je morebiti našel njegovo pamet!

Volk in pastir

Volk je bil strašno lačen. S čim neki bi si napolnil prazni želodec, ki mu neprestano kruli?

Aha, se je že domislil. Poišče ovčjo kožo, se z njo pogrne in se pomeša med ovčjo čredo. Še pastir ga ni spoznal.

Pod noč požene pastir svojo čredo v stajo in jo, ko je bila zadnja ovca na varnem, skrbno zapre.

Sedaj, si je mislil volk, je prišel čas, ko se bo mogel mirno najesti s slastno ovčetino. Toda joj!

Tudi pastirja je želodec opomnil, da rabi dober zalogaj.

Mož torej stopi v stajo, da si izbere ovco za večerjo. Pograbi najbližjo in jo zakolje. V temi pa je pastir pograbil in zaklal — volka.

Od kdaj raste bodeča neža?

Nekoč je živel hudobna graščakinja, ki ji na celem svetu ni bilo enake. Njeno krasoto, ošabnost in hudobo je poznal ves svet, od vzhoda do zahoda in od juga do severa.

Pride k njej berač in ji reče: «Graščakinja Neža», tako ji je bilo namreč ime, «če boš še tako hudobna, bo prišla čarovnica s Kleka, ki tudi mene pošilja, in te bo začarala v rastlino, ki se je bo vse izogibalo: v bodečo nežo». To reče berač in izgine.

A graščakinja Neža se ni poboljšala. Nekega dne, ko je hodila po vrtu in zalivala cvetice, zraste pred njo iz tal ženska postava. Oči ji žarijo kot dva žareča oglja in jaha na metli. Bila je čarovnica Zvinarka s Kleka. Dvignila je roko, se dotaknila z njo graščakinje Neže, ki se je mahoma spremenila v rastlino, polno trnja. Grad se je sesul v razvaline.

Še danes vidiš vsepovsod rasti bodečo nežo — nekdanjo graščakinja.

Fantek iz Ciudadele

Španska pripovedka

Poznate Ciudadelo, glavno mesto španskega otoka Menarca v Sredozemskem morju? Pogledajte na zemljevidu, kje leži, potem pa vam bom pripovedoval o nekom iz tega mesta, ki so ga vsi klicali za «fantka».

Fantek je šel nekoč loviti ribe in je ujel ribo kámbalo. Zelo je bil vesel, zakaj ribe je strašno rad jedel. Brž je stekel k materi, da bi mu jo skuhal. Toda oh, drv ni bilo in mati ni imela s čim zakuriti. Fantek je moral najprej v gozd po drva. Z žago v roki je splezal na visoko drevo, sedel na debelo vejo in jo začel žagati tik debela. Mimo je prišel mož, gledal nekaj časa fantka in se zasmel: «Ko boš odžagal, boš ležal na tleh».

Kje pa», je odgovoril fantek, «saj se dobro držim, kako naj padem?» Veselo je žagal naprej vejo, na kateri je sedel. In res, ko je dožagal, je z vejo vred štrbunknil v mehak mah.

Ko se je zadosti načudil, da je padel, je fantek stekel za možem in ga vprašal: «He, ti, si mar čarovnik, ker si vedel, da bom padel?».

«Že mogoče», je rekel mož in se spet zasmel. «Oh, prosim te», ga je dalje spraševal fantek, «ali mi morda tudi lahko poveš, kdaj bom umrl?» Mož je pogledal brhkega dečka in dejal: «Ko boš trikrat zazehal, boš moral umreti». Nato je šel naprej.

«Zdaj moram pa samo paziti, da ne bom zehal, potem lahko dolgo živim», je menil fantek in se podvizal, da bi bil brž doma, ker so mu že slinice cedile po ribi. Toda

Babica imela - babica zgubila

Imela je babica gos, gos je imela gosaka, a babica, gos in gosak so imeli majhno rumeno gosko.

Babica je imela rada gos. Gos je imela rada gosaka. A vsi skupaj: babica, gos in gosak so imeli čez vse radi majhno rumeno gosko.

Babica je vsako jutro nakrmila gos, gosaka in majhno rumeno gosko. Na dvorišču je ob koritu za hrano stalo tudi koritce za vodo. Sem je babica nalivala svežo vodo za svojo gos, svojega gosaka in svojo majhno rumeno gosko. Ko so se vsi do sita najedli, so pristopili h koritcu, da so si umili kljune. Zadnja si je kljunček umivala majhna rumena goska.

Blizu babičine hiše je tekla reka, Po zajtrku so se šli vsi skupaj kopat. Prvi je hodil gosak. Za gosakom je šla gos. Za njo je mendlala majhna rumena goska. Za gosakom, gosjo in majhno rumeno gosko je šla babica.

Gosak, gos in majhna rumena goska so se kopali v reki, dokler so hoteli. Babica je sedela ob vodi, predla in pazila na gosaka, gos in majhno rumeno gosko.

Ko so se skopali, gos, gosak in majhna rumena goska, so se skobacali na trato ob reki. Gosak je klju-

bo se je spomnil, da je lačen, je že moral zazehati.

Tedaj se je fantek zelo ustrašil. Nato pa se je tolažil: «Bolj moram paziti, zakaj samo dvakrat še zazeham, pa umrem». Toda od same skrbi je že spet zazehal. «Sedaj moram pa res paziti, da ne zazeham več, ker bi sicer takoj umrl», je rekel. Toda naj se je še tako premagoval, vendar ni trajalo dolgo, ko je zazehal tretjič. «Oh, nesreča, zdaj sem pa mrtev», je zatarnal, legel v mah in čakal, kako je, če je človek mrtev.

Ko so ljudje prišli v gozd in našli fantka ležečega na tleh, so res mislili, da je mrtev. Položili so ga v krsto in nesli na pokopališče. Med jokom in stokom so prišli do križišča. Tu pa so se začeli prepirati. «Pojdimo po desni poti, lepša je in lažje bomo nesli krsto», so menili eni. «Ne, pojdimo po levi, ta je krajša in tako bomo dosti prej na pokopališču», so rekli drugi in nikakor se niso mogli zediniti, kod naj gredo.

Ko so se tako prepirali in so ljudje za krsto zmeraj glasneje jokali, je fantek zaklical iz krste: «Jaz sem vedno hodil pa levi poti. Ampak sedaj sem mrtev in zato mi je vseeno, kod greste!». Tedaj so se nosači hudo prestrašili. Odložili so krsto in zaklicali: «Pa pojdi sam, koder ti je všeč!». In so zbežali. Vsi ostali ljudje so kriče zbežali za njimi, tako da je fantek ostal čisto sam v svoji krsti.

Tedaj se je vsedel, se ozrl okrog in spoznal, da je vendar še živ. Skočil je pokonci in stekel domov kuhat svojo ribo, zakaj bil je res že pošteno lačen.

Poredni Tonček

Tonček se za nič na svetu ni hotel umivati. Komaj se ga je voda dotaknila, že je kričal na vse pretege, da so pritekli pod okno otroci s treh dvorišč ter sosede in sosede iz treh hiš. Mama se je potem razjezila in Tončka ni hotela več umivati.

Toda Tončkovega kričanja ni bilo dovolj samo sosedom in otrokom iz treh hiš in treh dvorišč, dovolj ga je bilo tudi živalim, ki so domovale na teh dvoriščih. Zato so sklenile zaroto.

Mama je zopet umivala Tončka in Tonček je po stari navadi začel vpiti. Pa je pritekla pod okno pes.

začel je lajati kot za stavo. Za njim je pritekla mačka. Mijavkala je in se drla, kot bi jo devali iz kože. Za njo je pritekla še petelin. Dvignil je glavo in zakikirikal, da so ga slišali v tri in še tri hiše.

Tonček je vpil, otroci, sosede in sosede iz treh hiš pa niso slišali Tončka, temveč psa, ki je lajal, mačko, ki je mijavkala in petelina, ki je kikirikal.

Tonček je pogledal skozi okno, a ko zunaj ni videl niti enega soseda, ne sosede in ne otroka, se je razjezil in je utihnil.

In tako ga je mati prvič v miru umila.

val travo, gos je kljuvala travo in travo je kljuvala majhna rumena goska. Babica je pazila na gosaka, gos in majhno rumeno gosko, predla je in dremala. Babica je dremala, dremala in zadremala. In ko se je zbudila, ni bilo majhne rumene goske.

Najprej je šel gosak, da bi poiskal majhno rumeno gosko. Čakala je babica in čakala je gos gosaka — a gosaka ni pa ni bilo od nikoder.

Potem je šla gos, da bi poiskala gosaka, ki je odšel, da bi poiskal majhno rumeno gosko. Predla je, predla babica kodeljo, dremala in čakala svojega gosaka, svojo gos in svojo majhno rumeno gosko. Čakala je in čakala babica — pa je potisnila preslico za pas in odšla.

Iskala je babica gosaka, iskala gos in majhno rumeno gosko. Iskala je in iskala — pa se je v iskanju utrudila in se vrnila domov.

Tako je babica izgubila gos. Tako je gos izgubila gosaka. Tako so babica, gos in gosak izgubili majhno rumeno gosko.

Babica jih išče vsak dan — a ni jih še našla. Zato je babica tako žalostna in v hrbtu tako upognjena.